

Výlet do praveku v BIBIANE

■ V Bratislave na ulici P. Dobšinského stojí dom, ktorý sa volá BIBIANA. A BIBIANA je od júla 1990 „medzinárodný dom umenia pre deti“. (Meno BIBIANY je odvodené od Bienále ilustrácie v Bratislave.)

Čo to tá BIBIANA vlastne je?

Veľmi zjednodušene: je to dom, ktorý ponúka deťom priestor pro rôznerodé tvorivé umelecké aktivity.

Čím sa BIBIANA prezentuje navonok?

Veľká časť priestorov je vyhradená výstavám pre deti. Okrem ilustrátorských výstav našich a zahraničných výtvarníkov objavujú sa aj výstavy žánrovo odlišné, spojené s tvorivými dielňami napr. „Vianoce s betlehemom“ alebo v lete 1991 pripravujeme širokokoncipovaný projekt spojený s výstavou „Dieťa v meste“. Práve tvorivé dielne dramatické, hudobné, literárnevýtvarné na rôzne témy sa stávajú jedným zo špecifických typov programov. Rovnako metóda dramatickej výchovy sa často využíva pri príprave netradičných vzdelávacích programov (zameraných napríklad na vyučenie cudzích jazykov), pri práci s literatúrou, v programoch pre handicapované deti. Okrem spomínaných komernejších programov sa BIBIANA spolupodieľa na organizácii väčších medzinárodných projektov. V rámci BIB-u 1991 to bude Cena Dunaja, prehliadka Divadlo deťom, Medzinárodný festival animovaného filmu...

A čo sa deje vo vnútri organizmu BIBIANA?

...ak budú peniaze... pripravuje sa vznik databanky informácií o práci s deťmi a pre deti vo všetkých umeleckých smeroch a žánroch. Pripravujú sa podmienky pre vzorovú experimentálnu prácu s deťmi a pre deti, sledovanú odborníkmi rôzneho zamerania.

A čo na to deti?

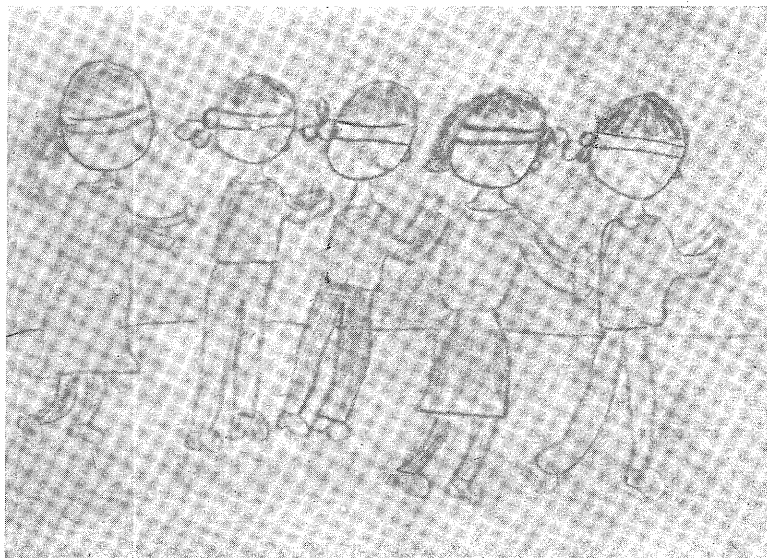
Prídu do BIBIANY a pýtajú sa. „To nám tu budú niečo premietat? To nám tu budú niečo ukazovat?“

Sú šokované odpoveďou: „Ne, to TY si budeš vymýšlat...“

SPRÁVA O JEDNOM PROGRAME

Program, ktorý sa na repertoári Štúdia BIBIANA objavoval veľmi často, bola „ABECEDA“. Autorka Eva Čárska sa nechala inšpirovať krátkymi rozprávkami R. Kiplinga. Deti, bohužiaľ, veľa ne-

čítajú, takže poviedky „Ako bol napísaný prvý list“ a „Ako vznikla abeceda“ boli pre ne neznámym materiálom, rovnako ako spôsob ich interpretácie. Program totiž vo veľkej miere využíva prostriedky dramatickej výchovy. Na Slovensku okrem detských divadelných súborov je

„VELMI SA MI S TEBOU, TAFI, PÁČILO A DŮFAM, ŽE SA EŠTE UVIDÍME.“

BABA TAFFY a S. PETROVICKÁ

práca s touto metódou, bohužiaľ, ojedinelá. A sú to všetko len kvapky v mori.

Nasnou témou „ABECEDY“ je dorozumievanie sa v rôznych smeroch a rovinách. Program bol pripravený pre deti 8—9ročné, ktoré sa ho zúčastňovali v rámci družiny v poobedňajších hodinách. Program trval cca 1 hodinu, a keď sa predĺžil o 10 minút, už sa u učiteľiek prejavovala nervozita.

Takže: SPRÁVA O VÝLETOCH DO PRAVEKU

Každá asi 15 členná skupina detí cestovala dvakrát, vždy raz v týždni. Uvedomovali sme si, že počet je primálny a časový predel priveľký, ale determinovali nás malé priestory a školské konvencie.

1. časť: AKO BOL NAPÍSANÝ PRVÝ LIST

V oboch častiach sme použili rovnaký začiatok. Chceli sme pomôcť deťom rýchlo sa preladiť na inú vlnu, aby mohli čo najintenzívnejšie vnímať nové podnety. Volili sme princíp: rýchly a výrazný začiatok. Všetko to začalo vetou: „Idem do praveku.“ A do praveku sa vstupovalo cez bránu času a brána času bol kľukatý, nízky, tmavý, asi 4 metrový tunel, cez ktorý sa dalo prejsť iba po štvor nôžky. Takže na kolená! Deťom to samozrejme problémy nerobilo, ale ani sme netušili, aké to bude robiť problémy paniam učiteľkám. Museli sa pred deťmi „znížiť“ na kolená, niektoré odmietli a išli si nakúpiť. Tie, ktoré vstúpili ne dobrovoľne, program väčšinou rušili nevhodnými zásahmi. A pre tie, ktoré prijali hru, bolo zaujímavé vidieť deti v inej situácii.

Keď deti vyšli z tunela, ocitli sa v úplne prázdnej bielej miestnosti. Na zemi bola biela plachta, na stenách natiiahnuté súvislé papierové roly. Obyčajne ich prvá reakcia bola, že si ľahli na zem a trochu sa pováľali.

Pri spoločnom rozhovore veľa toho o praveku nevedeli: dinosaurus, mamut, občas film Cesta do praveku... Podľa nich, keď bol praveký človek hladný, išiel do obchodu a kupil si kúsok mamuta. Všetko merali len svojou skúsenosťou.

Ocitli sme sa v praveku, sme pravekí ľudia, dohodli sme sa, že si dáme praveké mená. Vplyv televízie bol obrovský. Mená ako Sandokan, Fantomas, Batman... Ale boli skupiny, v ktorých detí zaujímavou kombináciou slabík prišli na pekné mená: Lela, Šuta, Moraj...

V praveku sme sa brodili pralesom, šmýkalo sa nám po blate, museli sme sa vyhýbať stromom, brodili sme sa cez riekku... Keď sme vyhládli, rozhodli sme sa uloviť mamuta. Úspešný lov sme oslávili tancom. Chceli sme si ho upiecť, ale najprv sme museli založiť oheň (z vlastného tela). Po obede dobre padol oddych poležiačky. Počas oddychu sa deti dozvedeli, že abeceda vznikla v mladšej dobe kamennej, a to vďaka dievčatku Taffy, ktoré pochádzalo z kmena Tegumajov. Deti hľadali spôsoby, ako by na Taffy zavolali. Volali po mene, pískali, dupali, tleskali... Taffy im odniekiaľ zďaleka odpovedala, ale neukazovala sa, asi sa bála. Až keď sme na ňu veľmi jemne zavolali, vynorila sa spoza bielej plachty, ktorá zakrývala dvere. Toto bola vždy veľmi zaujímavá situácia. Deti prijali hru a stotožnili sa s tým, že ta škarredokrásna bábka (otvorené vodenie) je to praveké dievčatko Taffy. Deti bojzlivými, opatrnými a neohrabanými pohybmi naznačovali bábke, aby sa nebála. Navzájom sa dotýkali, objímali na znak toho, že sa jej medzi nimi nič nestane. Boli skupiny, kde sa to vyriešilo veľmi jednoducho. Niektorí na stenu nakreslili veľké srdce, a boli kamaráti. V tejto situácii bolo vždy veľmi čitateľné, aký pocit si deti doniesli z domu. Napríklad počas rušných spoločenských udalostí, ktoré sa u nás odohrávali, boli deti oveľa agresívnejšie. Jednoducho prišli a s rozkošou pchali Taffy prsty do očí alebo ju surovo fahali za vlasy.

Po zoznámení Taffy prehovorila, spustila príval slov v jazyku Tegumajov: SHU YA LAS, YA MARU... Nová bariéra? Ale Taffy to vyriešila, začala kresliť a spoločne s deťmi kresby dešifrovala. Mam = mama, ta = otec, ate = ruka, shol = hlava...

Taffy sa celým menom volala Taffy Metulumajová, čo v preklade znamená Csóbka bez slušnej výchovy, ktorá by si zaslúžila bitku. Jej otec sa volal Tegumaj Tešumaj, čo znamená Muž, ktorý nikdy nechodí rýchlo, a mama sa volala Tešumaj Tewindrová, čo je po slovensky Žena, ktorá sa veľa pýta.

Jedného dňa šla Taffy s otcom chytat ryby. Otcovi sa zlomil oštep a Taffy prišla na myšlienku, že pošle po cudzincovi, ktorý práve prechádzal okolo, odkaz mame, aby poslala nový oštep. Ale keďže Taffy nevedela písať, nakreslila odkaz žraločím zubom na kôru brezy.

E. ČARSKÁ S DEŤMI

Deti sa dostali do rovnakej situácie ako Taffy. Kreslili odkaz mame, že otcovi sa zlomil oštep, že Taffy posielala odkaz mame, aby poslala nový oštep, a kreslili aj cestu pre cudzinca. Musí prejsť cez tri kopce a močiar plný bobrov...

Interpretácia odkazu v detských kresbách bola rôzna. Objavila sa napríklad aj správa vo forme comiscu-veľmi presne pomenované, za sebou idúce situácie, členené do obrázkov... Alebo to bola správa pripevnená na strome ako turistická značka.

Cudzinec dopravil list do tábora a začalo čítanie. Keď deti "čítali" jednotlivé odkazy, samé prišli na to, že, čo chceli nakresliť tam môže, ale aj nemusí byť. Všetky listy mohli byť aj o niečom úplne inom. To sa stalo aj cudzincovi. Mama Tešumaj z listu vyčítala, že Tegumaj a Taffy sú v nebezpečenstve, že do jej muža napichali veľa oštepov a Taffy z toho stoja vlasy dupkom... Keď Taffy vysvetľovala, že ona to tak nemyslela, že je to preto, lebo ona nevie kresliť, bolo už neskoro, lebo cudzincovi dali blato do vlasov.

A tak bol napísaný prvý list na svete. Nebol dokonalý a Taffy s deťmi prišla na to, že bude lepšie, keď vymyslí nejaké znaky, ktoré by znamenali slovo, alebo zvuk...

Ale to je už obsah druhej časti, deti sa vrátili cez bránu času do 20. storočia a po nich zostala biela jaskyňa, po stenách pokreslená krásnymi kresbami, úplne ako Altamira...

2. časť: A KO V Z N I K L A A B E C E D A

Deti vstupujú cez tunel so zaviazanými očami. Po tme idú na lov, navzájom sa spoznávajú, spomínajú na Taffy, ako vyzerá. V miestnosti je iba jediná zmena,

na zemi je namiesto bielej plachty cyklámenová (inventár z minulého BIB-u).

Keď deti prekonali prekážky po tme, začali si aj s Taffy vymýšľať abecedu.

Taffy vymýšľala podľa zvukov: „Povedz Á! Vyzeráš ako kapor“. Nakreslila tlamu kapra, z ktorej zjednodušením vznikne „A“. A „Y“ je zase ako chvost kapra. A už je na svete prvé slovo „YA“, ktoré znamená voda.

A keď k „Y“ pridáme „O“, zistíme, aký obrovský význam môže mať tento vynález. „YO“ znamená otrávená voda, a keď je pri studni napís, chvost z kapra a jedno vajčko, všetci vedia, že ju nemajú piť, a nemusí tam stáť človek a každého upozorňovať. Deti si vymýšľali vlastnú abecedu na základe svojich skúseností. L je chvost leva, I-sviečka, P-pán s bruškom, V-vták s roztriahnutými krídlami, K-polovička motýľa...

Vymyslenou abecedou sa podpísali a skúšali robiť písmeňá z vlastného tela. Najprv každý sám, potom po dvojici a nakoniec na zemi urobili jedno veľké spoločné písmeňo. Toto je skúška pre ne, či sa vedia dohodnúť a vytvoriť niečo spoločne.

A tak sme prišli na to, ako vznikla abeceda a bez nej by sa nedali písať a čítať knižky, ani tá Kiplingova.

Na rozlúčku Taffy navrhla, aby si vymysleli vlastný pozdrav, ktorý bude patriť len tej jednej skupine. Ale bolo potrebné to vymyslieť tak, aby z každého dieťaťa bol aspoň kúsok. Deti skoro vždy prišli na to, že sa to dá, ak každý daruje do spoločného pozdravu jedno písmeňo. Vznikli krásne pozdravy: Mojhetlakyp, Atasklza, Pajčinugor, Amtifadejka...

A to je koniec výletu do praveku. Mojhetlakvpataklzapajčinugoramtifadejka...!

/SÁŠA PETROVICKÁ/

FOTO ZDENO VLACH

TVOŘIVÁ DRAMATIKA vstupuje do mateřských škol

Experimentální projekt alternativního modelu výchovné práce v MŠ, založený na principech tvořivé dramatiky

PRAKTICKÁ VÝCHODISKA

Od září 1990 se realizují na několika pražských mateřských školách experimentálních modelů výchovné práce v MŠ, jež jsou zahrnuty do výzkumného šetření, prováděného v rámci pracoviště předškolní pedagogiky na pražské pedagogické fakultě pod vedením doc. dr. Evy Opravilové. V Praze 6-Nebuších probíhá projekt založený na principech tvořivé dramatiky. Experiment provádí Dana Haaseová v oddělení nejmladších dětí (zapsáno 20 dětí). Další možnosti tohoto modelu ověřuje u nejstarších dětí dr. Vlasta Gregorová (s 25 zapsanými dětmi). Obě učitelky jsou absolventkami seminářů a dílen dramatické výchovy, samy se podílely na vedení seminářů pro učitelky MŠ, vyzkoušely i práce s dětmi ve školní družině. Jsou členkami Sdružení pro tvořivou dramaturgii, kde pracují ve skupině pro vytváření koncepcí Využití dramatické výchovy v práci s dětmi 4—10letými.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Kdykoliv uvažujeme o alternativním modelu výchovy, musíme stanovit teoretická východiska, která odlišují projekt od modelu stávajícího. Náš experimentální model vychází z pedagogických teorií osobnostně orientovaných. „Tyto teorie uvažují hledisko rozvoje dítěte jak ze sociální, tak individuální pozice a propojují úsilí o individuální rozvoj osobnosti se společenskými aspekty. Ústřední problém výchovy v duchu tohoto pojetí je vytvářet sociální, duchovní i věcný prostor, který by dítě vedl k samostatnému projevu a vyjádření, odpovídajícím jeho vývojovým možnostem. Samozřejmý důraz na věkové zvláštnosti je doplněn akcentem individuální výchovy jedinečné a neopakovatelné osobnosti.“ (Eva Opravilová: z nepublikovaného rukopisu.)

V alternativním modelu založeném na principech tvořivé dramatiky chápeme dramatickou výchovu jako princip přístupu k dítěti, nikoli jen jako výchovnou složku či výchovnou metodu.

Jaké hodnoty pro jedince přináší tvořivá dramatika? Geraldine B. Siksová uvádí pět hodnot tvořivé dramatiky, které k růstu dítěte a vývoji osobnosti přispívají nejzřetelněji: „1. **Rozvíjení jistoty a tvořivého výrazu.** Uvolněnost jedince je vztah mezi ním a druhými. Tvořivá dramatika dává dítěti k rozvíjení jistoty a užívání tvořivé síly mnoho příležitostí... 2. **Rozvíjení sociálních postojů a vztahů.** Tvořivá dramatika je už svou podstatou skupinové umění a volá přímo po týmové práci... Vytváří hrové situace, v nichž dítě zakusí základní pravidla života s druhými... 3. **Rozvíjení emocionální stability.** Drama se dotýká citů, jeho účelem je vést a inspirovat správné chování, rozhybat a uvolnit vnitřní city legitimním a vzrušujícím způsobem... 4. **Rozvíjení tělesné koordinace.** Aktivita je základem lidské přirozenosti dítěte. V tvořivé dramatuře je tělo dítěte prostředkem tvoření. Dítě si osvojuje pevnou disciplínu, protože musí zkoordinovat tělo, mysl i city, aby se stávalo různými postavami... 5. **Přispívá k životní filozofii.** Tvořivá dramatika obsahuje výjimečnost, protože děti jsou výjimečné a protože k výjimečnosti má drama předpoklady. Výjimečné přichází ve velkých chvílích, ale i v maličkostech... To jsou momenty, které jsou živé a zůstávají v paměti...“ (G. B. Siks: Creative Dramatics: An Art for Children. New York, Evanston and London 1958 — nepublikovaný překlad Evy Machkové.) Dále G. B. Siksová uvádí „čtyři základní výchovné principy, které tvořivá dramatika trvale zdůrazňuje: 1. poskytuje příležitost k seberealizaci a komplexní zkušenosti; 2. nabízí přímou zkušenost s demokratickým chováním; 3. poskytuje funkční učení ve vztahu k životu; 4. přispívá k určení zaměřenému vštěranné“.

Při stanovení dílů vycházíme z pojetí Evy Machkové, které uvádí tuto formulaci cílů dramatické výchovy: cílem výchovy je „příprava k angažované činnosti pro společnost, k tvůrčímu plnění odborné práce a k aktivní účasti na kulturním životě“ (Eva Machková: Základy dramatické výchovy, SPN, Praha 1980). Tyto cíle mají vést k vytvoření souladu mezi společenskými zájmy a potřebami

rozvoje jedince. Členění cílů je zaměřeno ke třem oblastem vztahů, v nichž se člověk nachází (vztahu ke společnosti, k práci a ke kultuře). Dramatická výchova rozvíjí všechny tyto tři oblasti vztahů, ale v přípravě angažované činnosti ve společnosti je v mnoha ohledech prostředkem specifickým a nezastupitelným. „Angažovaná činnost ve společnosti totiž předpokládá především vytvoření pevných a vědomých vazeb jedince a společnosti a osvojení všech dovedností, které styk jedince se společností umožňují a usnadňují a činí ho bohatším a plnějším.“ (Tamtéž)

REALIZACE PROJEKTU

Z teoretických východisek projektu vychází uspořádání celého života dětí ve sledované skupině. Již zmíněný cíl rozvedly do tří základních okruhů: A. vytváření citové jistoty, B. rozvíjení tvořivosti, C. rozvíjení smysluplné aktivity. Tyto okruhy jsou realizovány v mnoha rovinách a vyplývají z nich jednotlivé úkoly, které naplňují vlastní obsah výchovné práce.

I. PŘÍPRAVNÁ FÁZE

● Diagnostika třídy

V přípravné fázi jsem provedla předběžnou diagnostiku dětí a jejich rodinného prostředí (ze zápisových listů). Zajímalo mě složení skupiny i charakteristika jednotlivých dětí. Vypracované tabulky zachycují: věkové složení a pořadí, poměr chlapců a děvčat, počet jedináčků a věk sourozenců, četnost jmen, profesní složení rodičů, místopis bydliště dětí... Všechny tyto informace mi slouží k rozvíjení a kvalitativnímu prohlubování komunikace s dítětem i rodiči, což je základem vytváření citové jistoty dítěte. Dále tyto informace tvoří jeden z kruhů, jež jsou podkladem plánování a vytváří možnost spolupodílu rodičů při stanovení obsahu výchovné práce (př. pozorujeme kočku na zahradě rodičů, jdeme se podívat do dílny, kde pracuje maminka...).

● Úprava interiéru

Úprava interiéru měla tato kritéria: co nejvíce volného prostoru pro pocit volnosti, pro možnost dostatečného pohybu a pro víceúčelovost jejího využití (př. menší koberec slouží podle potřeb — srolovaný jako vlak, rozvinutý uprostřed místnosti — jako pole na orání atp.). Stejně tak jsou využívány další kusy nábytku. Vytvářejí přirozené intimní koutky ke hře, ale mohou být variovány do různých poloh podle potřeb hry (př. stůl je domeček, loď...).

● Vybavení hračkami

Zde platí heslo čím méně, tím lépe, ale zároveň: umět věci maximálně využít, variovat, poznat, měnit a tak k nim získávat i hluboký vztah. Hračky a hrový materiál jsou v menším množství co

do variant i obsahu. Některé hračky jsou uloženy a repertoár se mění podle potřeb. Specifickým vybavením je hrový materiál z principů tvořivé dramatiky. Jsou jím netradiční materiály rozvíjející obecné principy fantazie a tvořivosti (př. šňůry, kolíčky, krepové papíry, látky, klobouky, kamínky, knoflíčky, zajímavé předměty, přírodniny, reprodukce, pohlednice...).

Podobně jako interiér herny je využit i exteriér zahrady. Zahradní hračky mám roztríděny podle okruhů. Děti dostávají jednotlivé okruhy nebo jejich varianty, čímž hra dostává určitý směr, na rozdíl od způsobu, kdy je dětem vydán vždy stejný koš, obsahující směs stále stejných hraček.

II. REALIZACE ÚKOLŮ PŘI VÝCHOVNÉ ČINNOSTI

● Adaptace

Umožnila jsem přístup rodičům do MŠ, aby mohly setrvat s dítětem podle jeho potřeb. Adaptaci jsme fázovaly do čtyř týdnů. Děti s delší adaptací měly v tomto období možnost zkráceného pobytu s plnou účastí rodiče. Program a organizace zvykacího procesu byla velice individuální, i když jsme zaznamenaly řadu zákonitostí, které by se daly zobecnit.

● Způsob komunikace s dítětem, dětskou skupinou a s rodiči

Komunikace je jedním ze základních prostředků tvořivé dramatiky (viz pasáž hovořící o cílech dramatické výchovy). Komunikace se rozvíjela na základě předběžné diagnostiky. Prohlubuje se postupnou znalostí jednotlivých dětí, mou aktivní registrací momentů prohlubujících tuto komunikaci a narůstáním vztahů celé skupiny. Hloubka této komunikace narůstá nejen mým zájmem o dítě a rodinu, ale naopak i mým otevřením se jim (př. komunikace s rodiči — Anička má narozeniny ve stejný den jako já, př. komunikace s dětmi — Děti, máte doma živé zvířátko? Já mám doma křečka, jmenuje se Tápík...). Dále do způsobu komunikace patří humor a radost. Velice důležité momenty způsobu vzájemné komunikace jsou zvyky v situacích vítání, loučení a společného stolování. Musí být prožívány se zvláštní pozorností, protože upevňují a prohlubují naše vztahy, tak jako to dělají okamžiky, které prožíváme obzvláště významně. Je to způsob, který se podobá rodinnému soužití, a vytváří tedy pro dítě pocit největší citové jistoty. Vytvořila jsem proto jeden velký společný stůl (obdélník spojený ze všech stůlů), který sice vyplňuje velkou část místnosti, ale zároveň umožňuje přímý pohled z očí do očí nás všech zúčastněných. Společně celý tento obřad vytváří intimní atmosféru k velice osobním rozhovorům dětí se mnou i mezi sebou navzájem. Dalším důležitým způsobem komunikace je způsob oslovení celé skupiny. Používám k tomu

zvoneček, který upoutá pozornost dětí, zároveň je jim příjemný, učí je ztišit se a vyvolává větší pozornost i očekávání.

● Činnosti zvykového charakteru a regulace chování

Snažím se, aby tyto činnosti měly co nejpřirozenější průběh, aby při nich bylo co nejméně prostojů, aby se děti učily samostatnosti a osobní odpovědnosti (př. na záchod děti odcházejí samy, kdy potřebují; nechávám děti, aby šly do místnosti napřed nebo přišly za námi apod.). Jde mi o to, docílit co nejmenší organizovanosti, aby život plynul přirozeně.

Při řešení otázky regulace chování se snažím o prevenci vzniku problémů. Pokud dítě prožívá v MŠ pocit citové jistoty ve vztahu k učitelce, je uspokojeno, nemá kázeňské problémy. Dochází pouze ke konfliktním situacím, které je nutno velmi citlivě a individuálně řešit. Někdo potřebuje určitý časový prostor, aby se přizpůsobil, každý to nedokáže hned. Jde o to, dosáhnout určitého kompromisu mezi potřebami dítěte, celé skupiny a mými požadavky. Podobně je třeba řešit situace vzájemného ubližování a sporů o hračky. Pokud se mezi dětmi vytvářejí hluboké vztahy a celá skupina dostává určitý citový náboj, jsou tyto konflikty mírné a jejich řešení celkem jednoduché. Důležitá je neustálá moje spoluúčast a angažovanost všech zúčastněných.

● Časový režim dne

Je přizpůsoben potřebám dětí a vychází z podmínek našeho zařízení. Děti se scházejí od 6.30 do 8 až 9 hodin. Volné hry trvají i s úklidem do 8.45 hodin. Následuje chvilka soustředění při hudebně pohybové hře. Po svačině je další chvilka soustředění buď po skupinách, nebo s celou skupinou. Pokud se děti nechtějí těchto chvilěk účastnit, nemusejí. Nabízejí se jim tyto možnosti — přihlížet, ale neruší, v případě volnějšího soustředění si mohou hrát ve vymezeném prostoru, popř. s omezeným sortimentem hraček. Po druhé chvilce soustředění následuje pobyt venku. Toto dělení ale není dogma. Pokud je ranní hra velice zajímavá, neuklidí se před první chvilkou soustředění a po svačině se děti ke hře vrací. Druhá chvilka soustředění se pak vypouští. Nebo se hračky uklidí, ale po druhé chvilce soustředění je dost času si ještě pohrát. Jindy se jde ven na delší časový úsek, třeba hned po svačině. V tomto režimu tedy existuje řád, ale je možno jej podle potřeb upravovat.

Podobný případ narušování neměnných situací je v návykové oblasti. Děti se potřebují učit návykům za stejných podmínek, vlastně opakováním, ale určité narušení tohoto stereotypu dává teprve ty pravé podmínky, jaké jsou v životě.

● Rámcové rozpracování úkolů — září — listopad

Jednotlivé úkoly vycházejí ze tří základ-

ních okruhů a rámcově jsme je rozpracovaly takto:

Vytváření citové jistoty

- vytvoření vztahu učitelka a dítě
- aktivizace vztahu učitelka a dítě
- vytvoření vztahu dítě a skupina
- zaměření na individuální rozvoj vztahu učitelka a dítě
- zaměření na individuální rozvoj vztahu dítě a skupina

Rozvíjení tvořivosti

- individuální rozvíjení aktivní hry nabízením hrového materiálu a spoluúčastí učitelky
- navození a rozvíjení základních námětových her (na dopravní prostředek, na lékaře...)
- rozehrávání spontánně vzniklých her
- rozehrávání situačně motivovaných her, zaměření na výměnu rolí
- úvod do smyslových her

Rozvíjení smysluplné aktivity

- zapojování dětí do hudebně pohybových her a estetickových výchovných činností
- společné soustředění
- uvedení do pracovních návyků
- dramatická hra inspirovaná prožitky z uměleckého díla a ze života dětí,
- rozvíjení uvolněnosti a jistoty
- prohlubování dramatických her
- individuální zaměření na pasivní děti

● Vlastní obsah výchovné práce

Vedle realizace obsahu ve jmenovaných rovinách (adaptační proces, způsob komunikace...) realizují úkoly výchovné práce ve chvilkách soustředění, které jsou prováděny v průběhu celého dne. Tvoří je hry, hrové činnosti a aktivity vycházející z oblasti sociální, estetické i poznávací, které odrážejí potřeby a zájmy dětí s ohledem ke stanoveným cílům a rámcovým úkolům. Při plánování mi jde o mnohotvárnost a otevřenost. Vycházím především z rozboru stávající situace, z pozorování her dětí a z aktuálnosti vzniklých a prožívaných situací (př. přijel fekální vůz). Základním prostředkem realizace obsahu je dramatická hra.

* * *

Změna z jednoho způsobu výchovy a hledání alternativ není nijak jednoduchou záležitostí, jak po stránce teoretické, tak praktické. Přesto je třeba stanovit první hypotézy a směry, které by v našich kulturních podmínkách byly reálné. Snažila jsem se přiblížit některé základní principy, podle kterých pracuji. Od září do listopadu je krátká doba, přesto na základě výsledků své práce s dětmi se domnívám, že tvořivá dramatika je jednou z cest, jak navrátit dětem do našich mateřských škol radostné a plnohodnotné dětství.

/DANA HAASOVÁ/